

Eerste aanleg in landschap s **Ook tuin van**

In het museum Beeckestijn hangt een oorspronkelijke ontwerptekening van de tuin, gemaakt door J.G. Michael in 1772. De hoofdlijnen van dit ontwerp zijn nog steeds aanwezig: een oude formele tuinaanleg en, naar wordt vermoed, de eerste aanleg in landschapstijl in ons land. Daarmee neemt dit museum een bijzondere plaats in onder de historische musea.

Wie aan een museum denkt, denkt aan een gebouw met daarin voorwerpen uit vervlogen tijden. Doorgaans maakt de tuin geen onderdeel uit van het museum. De tuin fungeert slechts als aankleding van het gebouw. Al wat anders ligt dat bij Museum Het Loo in Apeldoorn, waar de oude formele tuinaanleg in ere is hersteld. Achter het museum Beeckestijn in Velsen ligt echter, althans naar de mening van historica Dr. Lucia Albers, een museum in de open lucht. Oude tuinstijlen zijn nog in grote lijnen herkenbaar.

Het vergt echter nog heel wat herstelwerkzaamheden voordat de tuin van Beeckestijn zich museum zal kunnen noemen. De benodigde financiën vormen daarbij een beperkende factor. Een andere is de openbare toegankelijkheid van de tuin. De inwoners van Velsen hechten hieraan. Het afsluiten van een gedeelte van de tuin voor het houden van de jaarlijkse Home and Garden Fair stuit al op forse weerstand. Bovendien hebben natuurliefhebbers problemen met de kap van ongeveer 40 jaar oude eikenbosjes, die vervangen zullen moeten worden door onder meer een Bloemwaaier en een Kersentuin. Die bossages vormen nu rustgebiedjes voor vogels en andere dieren.

Tuin in beweging

Volgens Lucia Albers ontstond het huidige Beeckestijn in een aantal opeenvolgende stijlfasen. Tussen 1648 en 1716 is achter de 'Hoffsteede' genaamd Beeckestijn' een kleine tuin aangelegd in de stijl van het Hollands classicisme. Na 1716 volgde er een verfraaiing. Het huis kreeg zijn huidige uiterlijk en er kwamen bouwhuizen bij. In 1719 werd de huidige waterkom gemetseld, die toen het middelpunt van een sterrebos vormde. Aan de westgrens kwam een aarden wal, waarschijnlijk om het stuiven van het duinzand tegen te gaan.

Tussen 1742 en 1759 deed de rococo-stijl zijn intrede op het landgoed. De centrale as werd aangelegd. Er kwam een bloementuin, een doolhof, een driehoekig bosket en een rococo-bosket met cirkel. Ook werden in die jaren de gronden achter de eerdergenoemde wal aangekocht.

Foto: Gerdien de Nooy.

stijl

Beeckestijn is museum

En dan komt de Duitse tuinarchitect Michael naar Beeckestijn. Hij brengt landschappelijke veranderingen aan, zoals bosketten in een zeer vroege landschapsstijl. Achter de aarden wal wordt de tuin verder uitgebouwd met een slingerende beek met mini-vijvertjes, er komen korenvelden en de nog aanwezige neo-gotische tuinhuiswoning verrijst.

Tussen 1778 en 1818 wordt nog een ijskelder gebouwd en een ronde waterkom en volgt landschappelijke aanleg aan de zuidelijke rand van de tuin.

Uniek park

Lucia Alberts noemt Beeckestijn een uniek park. „Waar kun je nog drie geometrische stijlvormen en het prille begin van de landschapsstijl naast elkaar zien”, vraagt ze zich af. Al in 1772 werd besloten dat veel van het voorgaande de moeite van het behouden waard was, maar dat er ook iets geheel nieuws moest worden gemaakt. De landschapsstijl was in Nederland toen nieuw en kreeg zijn kraamkamer op Beeckestijn. De 'stijlkamers' uit eerdere tijden werden echter ook bewaard. Al deze stijlen lopen onopvallend in elkaar over.

Toen de afdeling groenvoorziening van Velsen Albers in 1994 de opdracht gaf een beheersplan voor de landgoederen Schoonenberg, Hooger-geest en Beeckestijn te maken, was het voor haar voor de hand liggend om de kaart uit 1772 bij de plannen te betrekken. Dit betekende wel, dat het beheersplan verder zou gaan dan behe- ren. Voor Beeckestijn betekent het hoofdzake- lijk herstellen.

Na herstel meer onderhoud

De herstelwerkzaamheden worden geschat op vier ton. Bij de gemeente Velsen ontbreekt hier- voor, in ieder geval op dit moment, het geld. Vanuit het bedrijfsleven zijn echter al wel enkele schenkingen voor het herstel in het vooruit- zicht gesteld.

Met herstel alleen is de toekomst van deze unie- ke tuin echter niet zeker gesteld. Het onder- houd zal zeer intensief worden, dus door de ja- ren heen veel meer geld gaan kosten. Het is de vraag of hiervoor ook sponsors te vinden zijn. Misschien zijn er andere manieren te vinden, waarmee het landgoed geld opbrengt. Zo wordt jaarlijks het formele gedeelte van het landgoed een tweetal weken verhuurd aan de organisatie van de 'Home and Garden Fair'. Het toenmalige gemeentebestuur zag in de Home and Garden Fair een middel om Velsen toeristisch meer be- kendheid te geven. Na een paar jaar 'proefdraai- en' is hiervoor in 1995 een contract voor 5 jaar afgesloten. De huurprijs is f10.000 per jaar. De schade, die door dit grootschalige evenement aan het park wordt toegebracht, is echter vele malen groter. Op verzoek van de gemeenteraad wordt een voor- en naschouw gehouden. De

Foto: Diet Veenendaal, Velsen-Zuid.

Het park van Beeckestijn is een eeu- wenlange opeenstapeling van stijlfas- sen. De huidige bosketten zijn ont- staan in de zeer vroege landschapsstijl.

schade die in 1995 is aangericht, is getaxeerd op ongeveer f80.000.

Inmiddels is een stichting 'Vrienden van Beecke- stijn' opgericht. Deze stichting heeft onder meer tot doel de benodigde financiën voor her- stel en onderhoud bij elkaar te krijgen.

Beeckestijn is een openbaar toegankelijk land- goed. De inwoners van Velsen en de gemeen- teraad willen dit zo houden.

Volgens Lucia Alberts is de tuin van Beecke- stijn een museum op zich. Wel zullen nog heel wat herstelwerkzaamheden uitgevoerd moe- ten worden om dat zichtbaar te maken. An- ders dan bij de renovatie van een gebouw, begint het dan pas. Het onderhoud zal na her- stel aanzienlijk meer gaan kosten.

Het zal nog heel wat hoofdbrekens kosten om het openbare karakter en de museumfunctie niet met elkaar te laten botsen.

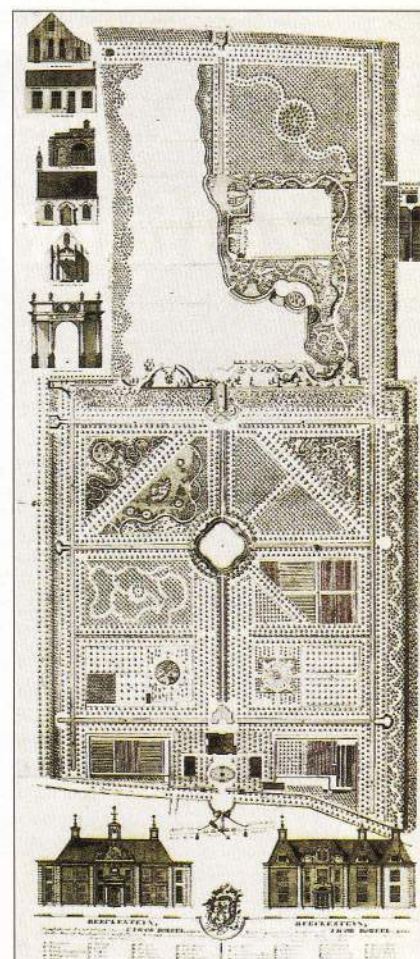

Foto: Museum Beeckestijn, Velsen-Zuid.

Diet Veenendaal

D. Veenendaal-Hannessen werkt freelance voor Tuin & Landschap.

„Mensen zeggen vaak tegen me: 'wat heb jij een leuk beroep. Hoe ben je daar zo op gekomen?' Ik antwoord dan, dat ik dit beroep zelf heb gemaakt. Het is ontstaan door een samengaan van oudheidkundige kennis, liefde voor de natuur en oude tuinen.”

Aan het woord is dr. Lucia Henriëtte Albers. Aan de Rijksuniversiteit in Utrecht heeft ze in 1980 haar doctoraalstudie kunstgeschiedenis afgerond. Het hoofdvak was tuin- en architectuurgeschiedenis.

„Ik heb een passie voor oude landschappen”, vertelt ze. Ik denk dat ik dat in mijn jeugd heb meegekregen. Ik ben geboren in Beekbergen. Daar hadden wij een grote tuin en het bos was niet ver weg. Mijn moeder tuinierde graag en als klein kind keek ik toe hoe ze snoeide. Met mijn vader bezocht ik musea en wandelde ik in het bos. Ik denk dat ik daardoor een idee heb gekregen hoe natuur eruit moet zien. Niet omdat ik het geleerd heb, maar omdat het onderdeel van mijn bestaan was geworden.”

Nederlandse tuinkunst bestaat

Na een tijdje in Frankrijk en Engeland te hebben verbleven besloot ze

bij haar terugkomst kunstgeschiedenis te gaan studeren.

Ze vertelt: „Tijdens die studie werd een excursie naar Engeland gemaakt met als opdracht de 18e eeuw te bestuderen. Ik ontdekte daar een enorme wereld aan tuinkunst met een hele filosofie erachter. Ik bedacht dat in Nederland toch vergelijkbare tuinen moesten zijn. Waarom waren die niet bekend? Zo besloot ik af te studeren in tuingeschiedenis.

Veel tijd heb ik er toen aan besteed om aan te tonen dat er ook een Nederlandse tuinkunst bestaat. Nog steeds worden in ons land tuinkunstwerken van toen door architecten van nu 'overgeschilderd'. Ik denk dat dat komt, omdat ze alleen geleerd hebben over de tuinkunst in Italië, Duitsland of Engeland. Stijlkennis van Nederlandse tuinen wordt nauwelijks gedoceerd.”

Veel gegevens nodig

Tijdens haar studie in de tuingeschiedenis was ze betrokken bij het opzetten van een tentoonstelling over parken en buitenplaatsen. Daardoor kwam ze in contact met de Stichting Nationale Contactcommissie Monumentenbescherming, die haar vroeg een inventarisatie te maken van de landgoederen in Zuid-Kennemerland. Mede op basis van deze inventarisatie promoveerde ze in 1987.

„Tijdens dit onderzoek heb ik ontdekt, dat het landschap rond die oude huizen wordt gedomineerd door de stijl van de tuin. De filosofie dat de buitenplaats past in het Nederlandse landschap is dus niet waar. Als er water moest komen, werd dat gegraven. Er zijn zelfs voorbeelden, dat in het verleden hele weteringen zijn omgelegd om de gewenste tuin te realiseren. Bos werd aangelegd. Er kwamen ook veel lanen, liefst met een dubbele rij bomen. Dat gaf status en bovendien leverde het hout op.

Voor dit zoeken naar het oorspronkelijke landschap zijn veel gegevens nodig. Oude kaarten zijn erg belangrijk, maar ook de familie-archieven. Ik krijg dan een idee wat er door de eeuwen heen is gebeurd en breng al die gegevens met elkaar in verband. Als je dan in het terrein goed kijkt, vallen de stukjes vaak op hun plaats en ontstaat een beeld van wat er door de eeuwen heen is gebeurd.”

Momenteel is ze bezig met een opdracht over de landgoederen van Wassenaar.

Onderzoek en advies ten behoeve van beleids- en beheersplannen voor tuinen, parken en landgoederen, dat is haar werk. Lucia Albers heeft een beroep gecreëerd, dat bij haar past.

Diet Veenendaal

